

ВІДГУК
офіційного опонента
на кваліфікаційну роботу Демківа Василя Григоровича
«Регулятивні чинники розвитку творчої активності майбутніх
дизайнерів», представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку України здобувач вищої освіти щодня відчуває на собі підвищений рівень навчальних вимог та психосоціального навантаження. Це вимагає від нього, з одного боку, регулятивних здатностей, з іншого, – вмінь нестандартно мислити, навичок активної переробки значного обсягу інформації, прийняття нетривіальних рішень, креативності.

Провідну роль у підготовці професіоналів, здатних відповідати наявним суспільним викликам у художньо-естетичній галузі відіграє розвиток їх творчої активності та образної креативності, а їх адекватна та ефективна психічна регуляція дає можливість систематизувати та урізноманітнювати майбутню творчо-професійну діяльність. Розвиток регулятивних складових творчої активності майбутніх дизайнерів детермінований значною кількістю психологічних чинників, одними з найважливіших з яких є метакреативність та саморегуляція творчої діяльності.

У психологічній науці питанню регуляції психічної активності було присвячено багато теоретичних та експериментальних досліджень. Багатьма науковцями було доведено вплив особливостей психічної регуляції суб'єкта на успішність різних видів його навчальної діяльності та професійного становлення. Втім, питання впливу регулятивних чинників на розвиток творчої активності особистості майбутнього дизайнера залишається відкритим. Отже, актуальність теми дослідження В.Г. Демківа не викликає сумніву. Актуальність теми рецензованого дисертаційного дослідження

також підтверджується її зв'язком із комплексною науково-дослідною темою кафедри психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету «Психодидактичні технології освітніх взаємодій та їх розвивальний потенціал» (номер державної реєстрації 0119U101004), що координується Міністерством освіти і науки України. Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Західноукраїнського національного університету (протокол №3 від 24 лютого 2017р.).

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Аналіз змісту дисертаційної роботи В.Г. Демківа «Регулятивні чинники розвитку творчої активності майбутніх дизайнерів», підтверджує, що в ній вперше визначено регулятивні предиктори творчої активності майбутніх дизайнерів, серед яких провідними є метакреативність та саморегуляція навчально-професійної і творчої діяльності. Також, уперше концептуалізовано психологічну структуру творчої активності майбутнього дизайнера, що містить потребово-мотиваційний, когнітивно-креативнісний, емоційно-вольовий та діяльнісно-результативний компоненти.

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів визначається тим, що розширено уявлення про когнітивні особливості творчої активності майбутніх дизайнерів, що проявляються у позитивному зв'язку образної креативності, образної пам'яті, здатності до візуально-просторових уявлень, естетичних здібностей та естетичного інтелекту.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані практичними психологами ЗВО, керівництвом та викладачами ЗВО для створення умов ефективного розвитку творчої активності майбутніх дизайнерів з урахуванням виявлених закономірностей її динаміки у процесі навчальної діяльності, а також при розв'язанні проблеми творчої самореалізації, поліпшення їх професійної адаптації, особистісного та професійного зростання тощо.

Представлені у роботі положення стосовно наукової новизни і практичної цінності одержаних результатів є достатньо обґрунтованими. Усі положення наукової новизни доцільно співвідносяться з визначеними завданнями дослідження та висновками. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження логічно узгоджені між собою. Надійність і вірогідність отриманих наукових результатів підтверджується методологічним обґрунтуванням вихідних принципів дисертаційної роботи, єдністю і логічністю всіх етапів дослідження, його організаційною цілісністю та чіткістю концептуальних засад, поєднанням статистичних методів і способів їх якісної психологічної інтерпретації.

У дисертації повно і ґрунтовно розкрито зміст трьох розділів відповідно до теми і сформульовано висновки, що логічно випливають зі змісту проведеного дослідження та є підтвердженням реалізації мети і розв'язання усіх поставлених завдань.

Зміст першого розділу дисертації В.Г. Демківа «Теоретичні засади дослідження регуляції творчої активності майбутніх дизайнерів» підтверджує детальне опрацювання наукових джерел за обраною тематикою. У роботі відображено сучасний стан наукової проблеми, що досліджувалася. Детально розглянуто основні напрями дослідження творчої активності особистості. В результаті теоретичного аналізу проблеми встановлено, що творча активність має розумітися як складне інтегральне утворення, що охоплює креативність (як здатність створювати нове), готовність до творчої діяльності (як певну вмотивованість до творчої діяльності) і систему визначених умінь та компетенцій (навички дослідницької діяльності). Автором доведено, що творча активність майбутнього дизайнера забезпечує його можливість діяти творчо під час розв'язання проблемного завдання у навчально-професійній діяльності та гарантує оригінальність та ефективність його результату.

У другому розділі «Емпіричний аналіз структури та регулятивних предикторів творчої активності майбутніх дизайнерів» визначено методологічні та організаційно-методичні засади емпіричного дослідження.

Обґрунтування методик дослідження здійснено на основі проведеного дисертантом теоретичного аналізу проблеми. Для реалізації поставлених практичних завдань було вміло використано методи математичної статистики – кореляційний, факторний, порівняльний, двофакторний дисперсійний аналіз, кластерний аналіз тощо. В.Г. Демків розробив теоретично змістовлену модель творчої активності майбутніх дизайнерів та її регулятивних чинників. У цьому розділі дисертантом доведено, що найбільш значущими регулятивними предикторами творчої активності здобувачів освіти є внутрішня саморегуляція творчої діяльності та креативна рефлексія.

У третьому розділі дисертації «Програма психологічного супроводу розвитку творчої активності майбутніх дизайнерів» представлена авторська тренінгова програма, що включає чотири етапи, реалізація яких передбачала провідні розвивальні впливи. Авторська програма з розвитку творчої активності майбутніх дизайнерів містить мотиваційний, основний, регулятивний та рефлексивний блоки. В цілому програма була спрямована на формування професійної вмотивованості, розвиток образної креативності, образної пам'яті, формування естетичних здібностей майбутніх дизайнерів та здатності вирішувати творчі проблеми у групі в процесі спільної роботи над творчим проєктом. Чільна увага у програмі була приділена оволодінню майбутніми дизайнерами навичок саморегуляції у процесі творчої діяльності.

Теоретичні узагальнення, відображені у висновках дисертаційної роботи, підтверджують їх відповідність основним результатам дослідження, досягнення дослідницької мети і розв'язання поставлених завдань. Отже, кваліфікаційна робота В.Г. Демківа є логічним за своїм змістом і структурою, самостійним завершеним дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати.

Основні положення кваліфікаційної роботи В.Г. Демківа відображено в 11 публікаціях автора, з яких: 9 одноосібних, 2 статті у фахових наукових виданнях з психології, включених до наукометричних баз, 1 стаття у

фаховому виданні з психології, 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні з психології, включеному до наукометричних баз та 7 публікацій в інших виданнях. Для статей, написаних у співавторстві, чітко окреслено особистий внесок автора. Основні наукові результати апробовані у доповідях та повідомленнях на конференціях різних рівнів.

Аналіз змісту анотації дисертації підтверджує її відповідність основним положенням і результатам дослідження. Анотацію та текст дисертації оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України. Позитивно оцінюючи роботу загалом, доцільно висловити деякі зауваження та побажання:

1. Проведений емпіричний аналіз когнітивно-креативнісного компоненту творчої активності майбутніх дизайнерів був би більш повним, якби автором, разом із характеристикою образної креативності, естетичного інтелекту та здібностей, показників образної пам'яті та якостей уяви, було досліджено особливості зв'язку творчої активності студентів з показниками їхнього невербального інтелекту.

2. Дослідження виграло б, якби у ньому було проаналізовано мікровікову динаміку творчої активності студентів-дизайнерів через порівняльний аналіз її показників у здобувачів на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти.

3. Визнаючи високий методологічний рівень дисертанта, продемонстрований ним у процесі створення розвивальної програми, слід зауважити, що характеристика її етапів, яка подана у дисертації, є надто стислою.

Усе викладене вище надає підстави для висновку про те, що кваліфікаційна наукова праця (дисертація) «Регулятивні чинники розвитку творчої активності майбутнього дизайнера» відповідає пунктам 10-12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 «Про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами), а її

автор – Демків Василь Григорович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – Психологія.

Офіційний опонент –

доктор психологічних наук, професор,
директор Українського НМЦ
практичної психології
і соціальної роботи НАПН України

Віталій ПАНОК

29.11.2021